

-๒-

บทคัดย่อ

การศึกษาระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้ประกอบการยาแผนไทยกับเภสัชกรในการพัฒนามาตรฐานผลิตภัณฑ์และการใช้ยาแผนไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจสถานการณ์การผลิตยาและการให้บริการยาแผนไทย การจัดกิจกรรมเรียนรู้ร่วมกันของผู้ประกอบวิชาชีพ การรวบรวมแนวคิดและวิธีการพัฒนาคุณภาพมาตรฐานยาแผนไทย และแนวทางส่งเสริมการสนับสนุนการผลิตยาแผนไทย กลุ่มเป้าหมาย คือ เภสัชกรจากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่ โรงพยาบาลอำเภอ และคณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จำนวน 20 คน และผู้ประกอบการยาแผนไทย ประกอบด้วย โรงงานผลิตยา โรงพยาบาลอำเภอ และผู้ประกอบการผลิตยาในชุมชน จำนวน 40 คน วิธีการรวบรวมข้อมูล คือ สัมภาษณ์ จัดเวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ศึกษาดูงาน และประชุมสัมมนา

ผลการศึกษา การผลิตและการใช้ยาแผนไทยเป็นที่นิยมกันอย่างกว้างขวาง กลุ่มที่ผลิตมากที่สุด คือ หมอเมืองในชุมชน ซึ่งเปลี่ยนจากการผลิตเพื่อใช้รักษาผู้ป่วยมาเป็นการผลิตเพื่อจำหน่าย เนื่องจากประสบปัญหาขาดทายาทสืบทอด หรือทายาทหันไปประกอบอาชีพอื่นที่มั่นคง และ/หรือ ทายาทเรียนรู้เพียงบางส่วนเพื่อสืบทอดกิจการผลิตยาแผนไทยของครอบครัว และยังมีปัญหาผู้สนใจไม่สามารถศึกษาวิชาด้วยวิธีการดั้งเดิมด้วยปัจจัยเงื่อนไขทางเศรษฐกิจและสังคม และขาดกรณีศึกษาเพื่อเรียนรู้วิธีการรักษา ส่วนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ระหว่างผู้ประกอบการผลิตยาและเภสัชกร พบว่าแต่ละฝ่ายได้เรียนรู้ถึงปัญหาในการผลิตยา ซึ่งปัญหาสำคัญของผู้ประกอบการผลิตคือเรื่องความยากในการขอขึ้นทะเบียนยา และการเขียนฉลากยาที่ถูกต้องซึ่งฝ่ายเภสัชกรช่วยอธิบายได้ และเรียนรู้ประสบการณ์ประสานความร่วมมือในชุมชนรูปแบบต่างๆที่สามารถนำไปเป็นแบบอย่างในพื้นที่ตนเอง

ส่วนการพัฒนา "มาตรฐานการผลิต" ควรแบ่งเป็นมาตรฐานโรงงานและมาตรฐานชุมชน โดยพิจารณาจากประเภทของผู้ประกอบการผลิต 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 ผลิตเพื่อใช้และจำหน่ายในชุมชน กลุ่มที่ 2 ผลิตเพื่อจำหน่ายทั่วไปทั้งในและนอกพื้นที่ และกลุ่มที่ 3 ผลิตเพื่อการส่งออก การส่งเสริมมาตรฐานการผลิตต้องคำนึงถึงวิธีการผลิตซึ่งมีความต่างระดับกันอยู่ โดยผู้ประกอบการผลิต กลุ่มที่ 1 ควรเริ่มต้นส่งเสริมด้วยการพัฒนาให้สามารถพึ่งตนเองได้เสียก่อน รวมถึงการอนุรักษ์ในลักษณะภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่วนกลุ่มที่ 2 และ 3 จำเป็นต้องเริ่มต้นด้วยการพัฒนามาตรฐานการผลิตให้เป็นที่ยอมรับอย่างเป็นทางการ และผลจากการจัดกิจกรรมวิจัยครั้งนี้ สามารถประสานความร่วมมือให้ผู้ประกอบการผลิตยาและฝ่ายสนับสนุน ได้แก่ ที่ปรึกษา แหล่งเงินทุน ศูนย์ส่งเสริมการตลาดและการส่งออก นักการเมือง ได้มีกิจกรรมประสานความร่วมมืออย่างต่อเนื่องต่อไป

Abstract

Mutual learning process between Thai traditional medicine practitioners and pharmacists in developing the standard of Thai traditional products and usages aims at a survey of traditional medicine production and usage situation, arranging the activities for mutual learning among traditional medicine practitioners and pharmacists, gathering viewpoints and the ways of developing the product standard , promoting and encouraging traditional medicine manufactures.

The target groups of this study were 20 pharmacists from Chiang Mai Provincial Public Health Office, community hospitals and The faculty of Pharmacy, Chiang Mai University and 40 practitioners at manufacturers, community hospitals and villages. Data collection was carried out by interview, experience exchanging forums , study tour and seminar.

The results show that there were wide range of producing and usage of Thai traditional medicines. The products were produced by community traditional medicine practitioners for sale rather than for individual cure. The curing role of those practitioners was lessen due to lacking of descendants and the socioeconomic factors that resulted in the decrease of study cases for knowledge transfer. The activities arranged for mutual learning between traditional practitioners and pharmacists enabled them learn that the difficulties in Thai traditional medicine registration process and correct labeling were important problems and could be assisted by pharmacists. Various types of collaboration experiences could be used as a model in their communities as appropriate.

To develop the producing standard of Thai traditional medicine, it is suggested to categorize into two levels, i.e. manufacturer and community-based level. There were three groups of producers : 1) To produce for uses and sale in the community 2) To produce for sale in and out of community 3) To produce for export sale. Therefore each group should be appropriately developed , for instance, the first group is initially promoted to enable for self-support and for conserving the local-wisdom whereas the second and third groups should be initially promoted to fulfil the official producing standard. Mutual learning activities leads to continuing collaboration between practitioners and supporting sectors such as consultants, financial resources, marketing and export promoting centers and politicians.